

УДК 336.71

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ ЯК ОБ'ЄКТ ЕКОНОМІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Прохоренко Валерій Петрович,
аспірант
ДВНЗ «Університет банківської справи»
e-mail: semyon_ok@ukr.net

Анотація. Проведено дослідження, узагальнення та уточнення категоріально-термінологічного апарату щодо стратегії розвитку фінансового сектору. Доведено доцільність застосування системного підходу до означення поняття «стратегія». Проведено узагальнення означень вітчизняних і зарубіжних учених поняття «стратегія» і запропоновано авторське трактування. Узагальнено авторські інтерпретації змісту поняття «розвиток». Виявлено зв'язок між змістовим наповненням понять «стратегія» і «розвиток». Досліджено сутнісне наповнення поняття «фінансова стратегія» і наведено його класифікацію. Сформовано поняття «стратегія розвитку фінансового сектору». Побудовано структурно-логічну схему трактування поняття «стратегія розвитку фінансового сектору».

Ключові слова: стратегія, розвиток, стратегія розвитку, фінансова стратегія, фінансовий сектор.

Формул: 0; рис.: 1; табл.: 0; бібл.: 37.

STRATEGY OF FINANCIAL SECTOR DEVELOPMENT AS AN ECONOMIC STUDY OBJECT

Prokhorenko Valerii,
Ph. D. student
of SHEI «Banking University»
e-mail: semyon_ok@ukr.net

Abstract. In the article the research, generalization and refinement of the categorical-terminological apparatus concerning the strategy of financial sector development was conducted. The necessity of using the system approach to the definition of the concept «strategy» is proved. A generalization of the notions of domestic and foreign scholars of the concept of «strategy» was made and author's interpretation was proposed. The author's interpretations of the concept of «development» are generalized. The connection between the content filling of the concepts «strategy» and «development» is revealed. The essence of the concept of «financial strategy» is explored and their classification is given. The concept of «strategy of financial sector development» is formed. Structural-logical scheme of interpretation of the concept «strategy of financial sector development» is constructed.

Keywords: strategy, development, development strategy, financial strategy, financial sector.

Formulas: 0; fig.: 1; tabl.: 0; bibl.: 37.

СТРАТЕГИЯ РАЗВИТИЯ ФИНАНСОВОГО СЕКТОРА КАК ОБЪЕКТ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ

Прохоренко Валерій Петрович,
аспірант
ГВУЗ «Університет банківського дела»
e-mail: semyon_ok@ukr.net

Аннотация. Проведены исследование, обобщение и уточнение категориально-терминологического аппарата относительно стратегии развития финансового сектора. Доказана необходимость применения системного подхода к определению понятия «стратегия». Проведено обобщение определений отечественных и зарубежных ученых понятия «стратегия» и предложена его авторская трактовка. Обзор авторской интерпретации содержания понятия «развитие». Выявлена связь между содержательным наполнением понятий «стратегия» и «развитие». Исследовано сущностное наполнение понятия «финансовая стратегия» и приведена его классификация. Сформировано понятие «стратегия развития финансового сектора». Построена структурно-логическая схема трактовки понятия «стратегия развития финансового сектора».

Ключевые слова: стратегия, развитие, стратегия развития, финансовая стратегия, финансовый сектор.

Формул: 0; рис.: 1; табл.: 0; библи.: 37.

Вступ. На сучасному етапі ринково-інституціональних перетворень економіки України ефективна діяльність фінансового сектору набуває першочергового значення, що підтверджує дослідницький пошук вітчизняних науковців і світовий емпіричний досвід. Негативні явища, що виникли внаслідок світової фінансової кризи, девальвація, прискорення інфляції, а також внутрішні проблеми — конфлікт на Сході країни, негативно вплинули на розвиток економіки країни загалом і засвідчили недосконалість наявних підходів до розвитку фінансового сектору України. Для забезпечення ефективності функціонування фінансової системи, подальшої успішної розбудови держави та її інтеграції до світового економічного простору фінансовий сектор потребує обґрунтованої ретельно розробленої адекватної стратегії розвитку.

Аналіз досліджень і постановка завдання. При проведенні змістовного наукового дослідження щодо стратегії розвитку фінансового сектору важливе значення має теоретичне обґрунтування сутності понять «стратегія» і «стратегія розвитку», що дозволить узагальнити накопичений доробок науковців. Теоретичне дослідження поняття «стратегія розвитку» передбачає трактування на основі вивчення наявних у науковій літературі дефініцій, а також сформульованих висновків щодо понять «стратегія» і «розвиток». Визначенню поняття «стратегія» присвячено низьку праць як вітчизняних (Т. Мостенська, В. Новак, В. Марченко, Ю. Печериця, Г. Гуріна, Л. Ліпич, Н. Грицюк, А. Дергоусова, О. Кравченко, О. Кукушкін, Л. Страшинська, Є. Олійник, А. Наливайко, Т. Решетняк, Н. Євдокимова, Д. Ломоносов, Л. Мельник), так і зарубіжних (Г. Мінцберг, І. Ансоф, Дж. Куїнн, С. Гошал, Г. Гольдштейн, Ю. Антіла, А. Томпсон, А. Стрікланд, Р. Фатхутдінов) учених. Кожен з авторів, досліджуючи поняття стратегії, використовує різні підходи, надаючи поняттю різне означення. Таким чином у сучасній літературі не існує узгодженої думки вчених щодо змісту поняття «стратегія». Оскільки на цьому понятті базується подальше дослідження процесу розробки стратегії розвитку фінансового сектору, важливо усунути неоднозначність його трактування. Для того, щоб розкрити зміст поняття «стратегія розвитку фінансового сектору», слід усвідомити зміст понять «стратегія» і «розвиток».

Результати дослідження. Сьогодні існує безліч варіантів змісту поняття «стратегія», яке походить від давньогрецьких слів «stratis» — військо і «agos» — керую. Відповідно, поняття «стратегія» мало військово-значення й означало мистецтво або науку ведення воєнних дій. Таким чином, це поняття первісно характеризувало вміння керівника, яке він демонструє у процесі ухвалення військових рішень. Крім використання поняття «стратегія» у військовій практиці, його використовують і в політиці (як заходи досягнення певних цілей), і в економіці. У загальному тлумаченні поняття «стратегія» вживається для позначення довгострокових заходів з метою досягнення певних цілей. Досліджуючи всі можливі трактування поняття «стратегія», можна виділити низку авторських інтерпретацій його сутності, узагальнюючи які, можна зазначити, що вітчизняні і зарубіжні вчені визначають

поняття «стратегія» як явище, процес, інструмент, план, програму, концепцію і т. д. залежно від того, на чому акцентується увага дослідників, що свідчить про складність і багатоаспектність цього поняття. Так, В. Пастухова, систематизувавши означення цього поняття, виділяє три підходи [28].

1. Поняття «стратегія» розглядається як спосіб досягнення цілей організації, тобто стратегія визначена як план або модель дій, потрібних для досягнення поставлених цілей [29—33].

2. Поняття «стратегія» розглядається як набір правил ухвалення рішень, основоположником цього підходу є І. Ансоф [13].

3. Комплексний підхід до визначення поняття «стратегія» [15; 25; 27], який свідчить про його багатофункціональний характер.

За твердженням Г. Мінцберга, кожне визначення поняття «стратегія» містить важливі елементи до розуміння його суті, саме тому «стратегія вимагає одночасно декількох, а саме п'яти визначень» [10].

Також при визначенні поняття «стратегія» деякі вчені акцентують увагу на системному підході до розроблення стратегії [13; 34; 35]. При цьому стратегію розглядають як «систему організаційно-економічних заходів для досягнення довгострокових цілей підприємства» [34], що підтверджує поділ концепцій 3. Шершньової на філософську та організаційно-управлінську [36]. З погляду філософської концепції, стратегія — це позиція, спосіб життя чи діяльності, який не дає зупинитися на досягнутому, а орієнтує на постійний розвиток. Організаційно-управлінська концепція стратегії — конкретні рішення, дії, засоби та методи здійснення стратегічної діяльності організації при досягненні її довгострокових цілей.

Узагальнюючи, можна вказати на складність і багатоаспектність поняття «стратегія», що змінювалось із плином часу. Проте в різних на перший погляд думок вітчизняних і зарубіжних учених простежуються певні спільні характеристики, а саме: спрямованість на досягнення стратегічних цілей; послідовність дій, що забезпечить досягнення стратегічних цілей.

На підставі вищевикладеного можна зробити деякі висновки щодо визначення поняття «стратегія»: воно повинне мати комплексний і цільовий характер (стратегія є засобом досягнення певних цілей); доцільно застосувати системний підхід до процесу її формування; необхідність постійного розвитку.

З урахуванням проведеного аналізу, об'єднавши всі означення цього поняття, у подальшому трактуватимемо стратегію як комплексну систему довгострокових послідовних дій, спрямованих на досягнення наперед визначених довгострокових цілей і розв'язання поточних проблем. Водночас стратегія повинна враховувати можливу зміну зовнішнього середовища, щоб це не вплинуло на досягнення визначених довгострокових цілей, а це означає, що реалізація стратегії повинна проводитись на основі певних дій, які спроможні розв'язати поточні проблеми, що склались у певний момент часу.

Таким чином, стратегія забезпечує ціленаправлений розвиток. Щоб дати означення поняття «стратегія

розвитку», доцільно розглянути сутнісне наповнення поняття «розвиток». Під розвитком розуміють певний процес закономірних змін, переходу від одного стану до іншого, більш досконалого, перехід від старого якісного стану до нового, від простого до складного, від нижчого до вищого. Л. Мельник визначає розвиток як «процес постійного переходу від одного рівня гомеостазу до іншого» [37]; Р. Акоф трактує поняття «розвиток» як «процес, у якому збільшуються можливості й бажання задовольняти свої бажання й бажання інших» [38].

На думку В. Горемікіна і О. Богомолова, поняття «розвиток» — «якісна зміна й оновлення господарської системи, підвищення ефективності її функціонування на основі сучасної техніки, технології й організації праці у всіх структурних підрозділах і поліпшення якості продукції, що випускається» [40]. Отже, автори відзначають саме якісну зміну та оновлення системи з метою підвищення ефективності її функціонування. Також І. Афонін під поняттям «розвиток» розуміє «ефективний перерозподіл ресурсів, насамперед інвестиційного характеру, за напрямками, що забезпечують максимально високу конкурентоспроможність протягом довгострокового періоду» [39].

Л. Мельник визначає поняття «розвиток» як «неворотний, направлений, обґрунтований процес змін відкритої системи у просторі і часі» [50, с. 126].

О. В. Раєвнева виділяє три групи підходів до визначення поняття «розвиток» [51, с. 96]: розвиток пов'язується тільки з прогресом; розглядається процес розвитку як якісні зміни у складі та структурі системи; процес адаптації до зовнішнього середовища, що динамічно змінюється (отождоження з еволюцією, зростанням, прогресом).

О. Ястремська зосереджує увагу на зміні якості об'єкта, трактуючи поняття «розвиток» як «інтенсивне зростання, що має на увазі якісні зміни в асортименті продукції, фінансовому менеджменті тощо» [55].

Н. Афанасьєв, В. Рогожин і В. Рудик виділяють прогресивний і регресивний, еволюційний і революційний розвиток, у межах яких розрізняють три аспекти розвитку: кількісний, структурний та якісний [58].

В. Василенко при визначенні поняття «розвиток» акцентує увагу на постійному і безперервному процесі перетворення стану системи з метою досягнення «якнайкращого» стану [63].

На підвищенні ефективності функціонування системи «за рахунок впровадження інновацій, нагромадження кількісного потенціалу, зміни й ускладнення структури і складу внутрішнього середовища» при визначенні поняття «розвиток» робить акцент В. Хвостенко [62].

Дослідження сутнісного наповнення поняття «розвиток» засвідчило, що при його розгляді вчені найчастіше спираються на одну з можливих його моделей, на той чи інший бік цього явища, а також акцентують увагу на різних ключових ознаках, зокрема зміна параметрів та якості об'єкта, збільшення потенціалу, кількісна та якісна зміна, ступінь організованості. Узагальнюючи авторські інтерпретації змісту поняття «розвиток», вважаємо, що розвиток — це процес кількісних

та якісних змін, що зумовлені об'єктивною необхідністю; послідовний рух до досконалішого, складнішого чи розвиненішого стану або реалізації потенційних можливостей. З погляду макроекономічного підходу розвиток — процес функціонування та еволюції економічної системи в довгостроковому періоді, що характеризується зміною ринкової та виробничої кон'юнктури за тривалий час, упродовж якого значну роль відіграють інвестиційні, інноваційні, технічні та технологічні фактори економіки. Визначальним моментом розвитку є стійкість як здатність системи зберігати свій працездатний стан у досягненні запланованих результатів за наявності різних негативних впливів.

Таким чином простежуємо деякий зв'язок між змістовним наповненням понять «стратегія» і «розвиток», оскільки розвиток — кількісні та якісні зміни у складі і структурі певної системи, спричинені довгостроковими послідовними діями, спрямованими на досягнення наперед визначених довгострокових цілей. Отже, розвиток — процес реалізації стратегії, а стратегія — інструмент розвитку.

В умовах, що дозволяють досягнути попередньо поставлених довгострокових цілей розвитку, з'являється потреба в розробленні стратегії розвитку. У сучасній науковій літературі немає чітко виділених підходів до визначення поняття «стратегія розвитку» і розглядають його лише в загальній класифікації стратегій. Так, деякі вчені серед загальної класифікації видів стратегії виділяють стратегії розвитку, зростання, росту [38].

Ф. Котлер поділяє такі підвиди стратегії розвитку організації, що передбачають її зростання: інтенсивного зростання, інтегративного зростання, диверсифікаційного зростання [38].

К. Мельникова, Ю. Лідовський і В. Носков під стратегією розвитку розуміють процес пошуку нових споживачів товару, пропаганди нових застосувань товарів, збільшення разового споживання товарів, виділяючи такі види стратегії зростання: стратегія інтенсивного зростання, стратегія проникнення, стратегія розвитку ринків [38].

М. Крук трактує стратегію розвитку як стратегію диференціації, «засновану на активній кооперації, стратегічному маркетингу, інжинірингу продукції, нових видів ресурсів і рамках окремих бізнес-процесів» [52].

В. Соловійов визначає як стратегію розвитку інтеграційну стратегію, «що орієнтована на великі інвестиції, організаційно-технологічну та внутрішню системну інтеграцію ресурсів, а також на концентрацію зусиль з вирішення окремих завдань» [53].

Н. Тренєв у своїй роботі пропонує такі види стратегії розвитку: основну, що включає стратегії зростання, підтримання, догляду, комбіновану; конкурентну (містить стратегії зниження цін, диференціації, концентрації) та функціональну стратегію підприємства [54, с. 55].

А. Зуб і М. Локтіонов розглядають ріст як стратегію розвитку, виділяючи такі можливості: залишити все без змін, внутрішній ріст, зовнішній ріст, вихід на міжнародний ринок, вилучення вкладень [57].

Що ж стосується стратегії розвитку, ухваленої на загальнодержавному рівні, то, звісно, вона повинна

відповідати всім типовим вимогам до таких офіційних документів, бути затверджена відповідними органами державної влади. Це повинен бути офіційний документ, у якому зазначено мету розвитку, якісні та кількісні параметри розвитку на певний період (зазвичай, не менше ніж п'ять років), етапи і методи досягнення визначеної мети.

Таким чином, характерними рисами стратегії розвитку, ухваленої на загальнодержавному рівні, є:

1. Масштабні об'єкти як предмет стратегії, наприклад — економічний розвиток країни загалом або ж розвиток її окремих секторів.

2. Відображена якісна достовірна інформація, підтверджена сукупністю законодавчих і нормативно-правових актів.

3. Затверджується на рівні вищих органів державної влади — Кабінету Міністрів, Верховної Ради, Президента України.

Проведений аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що при визначенні поняття «стратегія розвитку» кожен учений виділяє певні особливості цього поняття, але дати однозначне визначення виявляється досить складно, крім того, більшість науковців не розрізняють понять «стратегія» і «стратегія розвитку». Зміст поняття залежить від конкретних цілей об'єкта управління (бізнес, підприємство, організація), особистих поглядів менеджерів на процес формування стратегії та сфери діяльності. Саме тому при визначенні стратегії розвитку слід урахувувати сферу діяльності, у якій вона досягається.

Оскільки об'єктом управління в нашому дослідженні є фінансовий сектор, доцільно розглянути доробок учених щодо трактування змісту поняття «фінансова стратегія». Так, В. Базилевич визначає фінансову стратегію як «визначення фінансових потреб і фінансових результатів, а також вибору джерел фінансування з метою мінімізації капіталу та максимізації прибутку» [67].

Як модель дій і заходів, потрібних для досягнення поставлених перспективних цілей у загальній концепції розвитку, фінансову стратегію розглядають А. Петрова і О. Заруднев [60].

А. Поддерьогін акцентує увагу на методах і практиці формування фінансових ресурсів з метою фінансової стійкості [64].

А. Крутик і М. Хайкин фінансову стратегію розглядають «як систему методів перспективного планування» [65].

М. Мартиненко та І. Ігнат'єва ототожнюють фінансову стратегію із стратегічною програмою формування фінансових ресурсів і капітальних вкладень [61], а Т. Шевченко і О. Лозовська — із фінансовою програмою розвитку [59].

Більш вдалим видається визначення поняття «фінансова стратегія» К. Власова і О. Кирова як «довготривалий курс цілеспрямованого управління фінансами для досягнення загальноорганізаційних стратегічних цілей» [66].

Отже, фінансова стратегія — це система дій щодо формування та використання фінансових ресурсів і регулювання фінансових відносин найбільш ефектив-

ними шляхами, використовуючи планування, моніторинг, прогноз.

Серед науковців існують різні думки з приводу класифікації фінансових стратегій. Так, А. М. Ковальова виділяє три види фінансової стратегії [70, с. 272]: генеральна, оперативна і досягнення окремих стратегічних завдань, з яких перших дві мають короткотерміновий характер, а остання така відповідає сутності фінансової стратегії (спрямована на реалізацію глобальних цілей).

З погляду теорії конкуренції та фінансів, важливе місце серед різноманіття класифікацій чільне місце посідає така: експансійна, поступового розвитку, захисна, стабілізаційна, антикризова фінансові стратегії [36].

Залежно від ступеня ризику фінансова стратегія, на думку А. В. Комарова [73], поділяється на два види: агресивну й обережну. На тих же підставах В. Р. Веснін [75] виділяє наступальну, захисну і наступально-захисну стратегії. А от Т. Н. Данилова виділяє чотири види стратегій: агресивну, помірно агресивну, консервативну і розвинуту [76].

Успішна реалізація фінансової стратегії може бути досягнута лише тоді, коли коректно поставлені стратегічні цілі. А це свідчить, що стратегія розвитку з поставленими певними фінансовими довгостроковими цілями не є фінансовою стратегією, проте фінансова стратегія буде елементом стратегії розвитку. Таким чином, будь-яка стратегія, спрямована на розширення діяльності, збільшення будь-чого тощо, є стратегією розвитку.

Оптимальна стратегія розвитку фінансового сектору характеризуватиметься його якісно новим станом, тобто дозволить створити передумови для довгострокового сталого розвитку фінансового сектору України та забезпечить його перетворення в конкурентоспроможне середовище з інвестиційно-інноваційним кліматом.

Стратегія розвитку фінансового сектору — це довгострокова комплексна система послідовності дій розвитку всіх сегментів фінансового сектору (у банківському секторі, секторі небанківських фінансових установ, на фондовому ринку і ринку капіталу тощо), спрямованих на досягнення наперед визначених довгострокових цілей і розв'язання поточних проблем, що постають у процесі їх досягнення, з урахуванням інтересів усіх учасників та впливу зовнішнього середовища.

З позиції структурного підходу логіку формування цього визначення можна відобразити на рис.

Означення «стратегія розвитку фінансового сектору» представлене з урахуванням вимог методології економічних досліджень, а саме виділено мету, об'єкт, предмет і процедуру формування стратегії.

Таким чином, стратегія розвитку фінансового сектору повинна формуватись на основі чотирьох складових:

1. Довгострокових цілях.

2. Основних складових процесу її формування; засобах і методах здійснення стратегічної діяльності для досягнення довгострокових цілей.

3. Послідовності дій, які потрібно виконувати протягом певного періоду, щоб досягнути зазначених довгострокових цілей і розв'язання поточних проблем.

4. Ураховувати вплив зовнішнього середовища. Зовнішній вплив чинить стан економіки (у національному і глобальному масштабах), її соціально-еконо-

мічні критерії-індикатори (рівень життя населення, показник нерівномірності розподілу доходів населення, рівень зайнятості тощо), її інвестиційні індикатори і показники стану фінансово-економічної безпеки, ступінь розвинутості законодавчої бази, а також політичний стан країни.

Рис. Структурно-логічна схема трактування поняття «стратегія розвитку фінансового сектору»

Висновки. У результаті проведеного дослідження доведено, що питання визначення сутності взаємозв'язків між основними поняттями щодо стратегії розвитку фінансового сектору у працях вітчизняних і зарубіжних учених залишаються недостатньо вирішеними. З огляду на зазначене удосконалено категоріально-термінологічний апарат, надано авторське трактування таких понять, як «стратегія», «розвиток»

і «стратегія розвитку фінансового сектору». Із урахуванням вимог методології економічних досліджень побудовано структурно-логічну схему трактування поняття «стратегія розвитку фінансового сектору».

Важливість формування понятійно-категоріального апарату стратегічного розвитку фінансового сектору обумовлена необхідністю пошуку нових підходів до формування стратегії розвитку фінансового сектору.

Список використаної літератури

1. Пастухова В. В. Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність : монографія / В. В. Пастухова. — Київ : КНТЕУ, 2002. — 302 с.
2. Карлофф Б. Деловая стратегия: концепции, содержание, символы : пер. с англ. / Б. Карлофф. — Москва : Экономика, 1991. — 239 с.
3. Кинг У. Стратегическое планирование и хозяйственная политика / У. Кинг, Д. Клиланд. — Москва : Прогресс, 1982. — 397 с.
4. Мескон М. Х. Основы менеджмента : пер. с англ. / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. — Москва : Дело, 1993. — 702 с.
5. Томпсон А. А. Стратегический менеджмент. Концепции и ситуации для анализа : пер. с англ. / [А. А. Томпсон, А. Дж. Стрикленд III]. — 12-е изд. — Москва : Вильямс, 2006. — 928 с.
6. Beery C. H. Corporate Growth and Diversification / C. H. Beery // Journal of Law and Economics. — Princeton, NJ : Princeton University Press, 1975. — 184 p.
7. Анттила Ю. Кризисы предприятий: угрозы и новые возможности для менеджмента качества / Ю. Анттила ; пер. А. Раскина // Стандарты и качество. — 2010. — № 3. — С. 50—53.
8. Маркова В. Д. Стратегический менеджмент : курс лекций / В. Д. Маркова, С. А. Кузнецова. — Москва : ИНФРА-М ; Новосибирск : Сибирское соглашение, 1999. — 288 с.
9. Фатхутдинов Р. А. Стратегический менеджмент : учебное пособие / Р. А. Фатхутдинов. — Москва : ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1997. — 304 с.
10. Минцберг Г. Стратегический процес / Г. Минцберг, Д. Б. Куинн, С. Гошал ; пер. с англ. под ред. Ю. Н. Каптуревского. — Санкт-Петербург : Питер, 2001. — 688 с.
11. Горемыкин В. А. Экономическая стратегия предприятия / В. А. Горемыкин, О. А. Богомолов. — Москва : Фелинь; Рилант, 2001. — 506 с.
12. Круглов М. И. Стратегическое управление фирмой : учебник для ВУЗов / М. И. Круглов. — Москва : Русская Деловая Литература, 1998. — 768 с.

13. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : підручник / З. Є. Шершньова. — [2-ге вид., перероб. і доповн.]. — Київ : КНЕУ, 2004. — 699 с.
14. Экономика предприятия : учебное пособие / [Л. Г. Мельник, А. И. Каринцева, С. Н. Ильяшенко и др.] ; под общ. ред. д.э.н., проф. Л. Г. Мельника. — Сумы : ИТД «Университетская книга», 2002. — 632 с.
15. Герасимчук В. Г. Стратегічне управління підприємством. Графічне моделювання : навч. посібник / В. Г. Герасимчук. — Київ : КНЕУ, 2000. — 360 с.
16. Афонин И. В. Управление развитием предприятия: стратегический менеджмент, инновации, инвестиции, цены : учеб. пособие / И. В. Афонин. — Москва : Изд.-торг. корпорация «Дашков и К^о», 2002. — 380 с.
17. Мельник Л. Г. Фундаментальные основы развития / Л. Г. Мельник. — Сумы : ИТД «Университетская книга», 2003. — 288 с.
18. Раевнева О. В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі : монографія / О. В. Раевнева. — Харків : ВД «ИНЖЕК», 2006. — 496 с.
19. Ястремська О. М. Інвестиційна діяльність промислових підприємств: методологічні та методичні засади : наукове видання / О. М. Ястремська. — Харків : Вид. ХДЕУ, 2004. — 472 с.
20. Афанасьев Н. В. Управление развитием предприятия : монография / Н. В. Афанасьев, В. Д. Рогожин, В. И. Рудыка. — Харьков : Издательский Дом «ИНЖЭК», 2003. — 184 с.
21. Василенко В. А. Стратегічне управління : навч. посібник / В. А. Василенко, Т. І. Ткаченко. — Київ : ЦУЛ, 2003. — 396 с.
22. Хвостенко В. С. Поняття «стратегія фінансового розвитку підприємства» у системі суміжних категорій та понять [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zbirnyk.drfti.donetsk.ua/ru/Archive/Issue_24.pdf.
23. Крук М. Д. Разработка корпоративных стратегий компаний / М. Д. Крук // Эко. — 2001. — № 6. — С. 112—117.
24. Соловьев В. С. Стратегический менеджмент : учебник / В. С. Соловьев. — Ростов-на-Дону : Феникс ; Новосибирск : Сиб. соглашение, 2002. — 448 с.
25. Тренев Н. Н. Стратегическое управление : учеб. пособие / Н. Н. Тренев. — Москва : Приор, 2002. — С. 288.
26. Зуб А. Т. Системный стратегический менеджмент: методология и практика / А. Т. Зуб, М. В. Локтионов. — Москва : Генезис, 2001. — 752 с.
27. Базилевич В. Метафізика економіки : монографія / В. Базилевич, В. Ильин. — 2-е изд., испр. и доп. — Киев : Знання ; Москва : Рыбари, 2010. — 925 с.
28. Петрова А. И. Финансовая стратегия как инструмент управления стоимостью предприятия в современных экономических условиях [Электронный ресурс] / А. И. Заруднев, А. И. Петрова // Современные научные исследования и инновации. — 2013. — № 10. — Режим доступа : <http://web.snauka.ru/issues/2013/10/26684>.
29. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : підручник / А. М. Поддєрьогін, Л. Д. Буряк. — Київ : КНЕУ, 2010. — 384 с.
30. Крутик А. Б. Основы финансовой деятельности предприятия : учеб. пособие / А. Б. Крутик, М. М. Хайкин. — Санкт-Петербург : Бизнес-пресса, 2003. — 448 с.
31. Мартиненко М. М. Стратегічний менеджмент / М. М. Мартиненко, І. А. Ігнатєва. — Київ : Каравела, 2006. — 320 с.
32. Шевченко Т. Є. Методичні підходи до управління фінансовою стратегією підприємства / Т. Є. Шевченко, О. І. Лозовська // Сучасні проблеми економіки та підприємництва. — 2014. — Вип. 14. — С. 225—230.
33. Власова К. Э. Финансовая стратегия: теоретические основы и методики разработки [Электронный ресурс] / К. Э. Власова, Е. В. Кырова // Практические аспекты современного менеджмента. — 2010. — Режим доступа : <https://sibac.info/conf/manag/ia/51429>.
34. Финансы / под ред. А. М. Ковалевой. — Москва : Юрайт-Издат, 2013.
35. Комаров А. В. Стратегия исполнения обязательств предприятия по оплате товаров (работ, услуг) в условиях дефицита денежных ресурсов / А. В. Комаров // Финансовый менеджмент. — 2003. — № 2. — С. 49.
36. Веснин В. Р. Менеджмент : учебник / В. Р. Веснин. — 3-е изд., перераб. и доп. — Москва : ТК Велби, Проспект, 2007. — 504 с.
37. Данилова Т. Н. Стратегия инвестирования — институциональный подход / Т. Н. Данилова // Финансы и кредит. — 2004. — № 9.

References

1. Pastukhov, V. V. (2002). *Stratēhichne upravlinnia pidpriemstvom: filosofii, polityka, efektyvnist* [Strategic management: philosophy, politics, performance]. Kiev: KNTEU [in Ukrainian].
2. Karloff, B. (1991). *Delovaia strategiia: kontseptsii, sodержanie, simvoly* [Business strategy: concepts, contents, characters]. Moscow: Ekonomika [in Russian].
3. King, W., & Kliland, D. (1982). *Stratēgicheskoe planirovanie i hozjajstvennaja politika* [Strategic planning and economic policy]. Moscow: Progress [in Russian].
4. Meskon, M. Kh., Albert, M., & Khedouri, F. (1993). *Osnovy menedzhmenta* [Fundamentals of Management]. Moscow: Delo [in Russian].

5. Tompson, A. A., & Strickland III, A. J. (2006). *Strategicheskii menedzhment. Kontsetsii i situatsii dlya analiza [Strategic management. Concepts and situation for analysis]*. (12nd ed., rev). Moscow: Vilyams [in Russian].
6. Beery, C. H. (1975). Corporate Growth and Diversification. *Journal of Law and Economics*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
7. Anttila, Ju. (2010). Krizisy predpriyatij: ugrozy i novye vozmozhnosti dlya menedzhmenta kachestva [Crises of enterprises: threats and new opportunities for quality management]. *Standarty i kachestvo — Standards and Quality*, 3, 50–53 [in Russian].
8. Markova, V. D., & Kuznetsova, S. A. (1999). *Strategicheskii menedzhment: [Strategic Management]*. Moscow: INFRA-M; Novosibirsk: Sibirskoe soglashenie [in Russian].
9. Fatchutdinov, R. V. (1998). *Strategicheskij menedzhment [Strategic management]*. Moscow: Business School, Intel-SynteZ [in Russian].
10. Mintsberg, G., Kuinn, D. B., & Goshal, S. (2001). *Strategicheskii protsess [Strategic process]*. Sankt-Peterburh: Piter [in Russian].
11. Goremykin, V. A., & Bogomolov, O. A. (2001). *Ekonomicheskaja strategija predpriiatiia [Economic strategy of the enterprise]*. Moscow: Filin; Rilant [in Russia].
12. Kruglov, M. I. (1998). *Strategicheskoe upravlenie firmoy [Strategic management of the firm]*. Moscow: Russkaia Delovaia Literatura [in Russia].
13. Shershniova, Z. E. (2004). *Strategic management [Stratehichne upravlinnia]*. (2nd ed., rev). Kyiv: KNEU [in Ukraine].
14. Melnik, L. G. (Eds.), Karintseva, A. I., Ilyashenko, S. N., et al. (2002). *Ekonomika predpriyatiya [Business Economics]*. Sumy: Universitetskaja kniga [in Ukrainian].
15. Gerasymchuk, V. G. (2000). *Stratehichne upravlinnja pidprijemstvom. Ghrafichne modeljuvannja [Strategic management. Graphical modeling]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
16. Afonin, I. V. (2002). *Upravleniye razvitiem predpriyatiya: strategicheskii menedzhment, innovatsii, investitsii, tseny [Management of enterprise development: strategic management, innovation, investment, price]*. Moscow: Izdatel'sko-torgovaya korporatsiya «Dashkov & Co» [in Russian].
17. Melnik, L. G. (2003). *Fundamentalnye osnovy razvitiya [Foundations of Development]*. Sumy: Universitetskaja kniga [in Ukrainian].
18. Rayevnyeva, O. V. (2006). *Upravlinnya rozvytkom pidprijemstva: metodolohiya, mekhanizmy, modeli [Management by development enterprise: methodology, mechanisms, models]*. Kharkov: InzhEK [in Ukrainian].
19. Yastremska, O. M. (2004). *Investytsiina diialnist promyslovykh pidprijemstv: metodolohichni ta metodychni zasady [Investment activity of industrial enterprises: methodological and methodical bases]*. Kharkiv: INZHEK [in Ukrainian].
20. Afanasyev, N. V., Rogozhin, V. D., & Rudyk, V. I. (2003). *Upravlenie razvitiem predpriyatija [Managing the development of enterprise]*. Kharkiv: INZHEK [in Ukrainian].
21. Vasylenko, V. A., & Tkachenko, T. I. (2003). *Stratehichne upravlinnia [Strategic Management]*. Kyiv: TsUL [in Ukrainian].
22. Khvostenko, V. S. (2010). The concept of «strategy of financial development of the enterprise» in the system of adjacent categories and concepts. *zbirnyk.drta.donetsk.ua*. Retrieved from http://zbirnyk.drta.donetsk.ua/ru/Archive/Issue_24.pdf [in Ukrainian].
23. Kruk, M. (2001). Razrabotka korporativnykh strategiy kompanii [The development of corporate strategy]. *Eko — Eco*, 6, 112–117 [in Russian].
24. Solovev, V. S. (2002). *Strategicheskii menedzhment [Strategic Management]*. Rostov-na-Donu: Feniks; Novosibirsk: Sibirskoe soglashenie [in Russian].
25. Trenev, N. N. (2002). *Strategicheskoe upravlenie [Strategic management]*. Moscow: Prior [in Russian].
26. Zub, A. T. & Loktionov, M. V. (2001). *System strategic management. Methodology and practice [Systemnyy strategicheskii menedzhment. Metodologiya i praktika]*. Moscow: Genezis [in Russian].
27. Bazilevich, V., & Il'in, V. (2010). *Metafizika ehkonomiki [Metaphysics of Economics]*. (2nd ed., rev). Kyiv: Znannja; Moscow: Rybari [in Russian].
28. Zarudnev, A. I., & Petrova, A. I. (2013). Finansovaya strategiya kak instrument upravleniya stoimost'yu predpriyatiya v sovremennykh ehkonomicheskikh usloviyah [Financial strategy as an instrument of management by enterprise cost in modern economic conditions]. *Sovremennye nauchnye issledovaniya i innovatsii – Modern scientific research and innovations*, 10. Retrieved from <http://web.snauka.ru/issues/2013/10/26684%> [in Russian].
29. Poddyerohin, A. M., Bilyk, M. D., & Buryak, L. D. (2004). *Finansy pidprijemstv [Business Finance]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
30. Krutik, A. B., & Khaikin, M. M. (2003). *Osnovy finansovoi deyatel'nosti predpriyatiya [Basics of enterprise's financial activity]*. (2nd ed., rev). Sankt-Peterburh: Biznes-prensa [in Russian].
31. Martinenko, M. M., & Ignatieva, I. A. (2006). *Strategicheskii management [Strategic management]*. Kiev: Karavella [in Russian].
32. Shevchenko, T. Ye., & Lozovska, T. Ye. (2014). *Metodychni pidkhody do upravlinnya finansovoyu stratehiyeyu pidprijemstva [Methodological approaches to managing the financial strategy of the enterprise]*. *Suchasni*

- problemy ekonomiky ta pidpryyemnytstvo — Modern problems of economics and business*, 14, 225—230 [in Ukrainian].
33. Vlasova, K. E., & Kyrova E. V. (2010). Finansovaya strategiya: teoreticheskie osnovy i metodiki razrabotki [Financial strategy: theoretical foundations and methodologies of development]. *Prakticheskie aspekty sovremennogo menedzhmenta — Practical aspects of modern management*. Retrieved from <https://sibac.info/conf/manag/ia/51429> [in Russian].
 34. Kovaleva, A. M. (2013). *Finansy [Finance]*. Moscow: Urait-Izdat Publ [in Russian].
 35. Komarov, A. B. (2003). Strategiya ispolneniya obyazatel'stv predpriyatiya po oplate tovarov (rabot, uslug) v usloviyah deficita denezhnyh resursov [Strategy for the fulfillment of the enterprise's obligations to pay for goods (works, services) in the conditions of shortage of monetary resources]. *Finansovyy menedzhment – Financial management*, 2, 49 [in Russian].
 36. Vesnin, V. R. (2006). *Menedzhment [Management]*. (3 nd ed., rev). Moscow: TK Velbi, Boulevard [in Russian].
 37. Danylova, T. N. (2004). Strategiya investirovaniya — institucional'nyj podhod [Investment Strategy — Institutional Approach]. *Finansy i kredit — Finance and credit*, 9, 2—8 [in Russian].